

Απόστολος Πιερρής

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΝ ΚΑΙ Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Η νέα γεωπολιτική έχει ξεπεράσει την κηδεμονία των Ηπείρων. Γράφονται βιβλία περί του "Μύθου των Ηπείρων". (M. W. Lewis and K. E. Wigen, *The Myth of Continents: A Critique of Metageography*, 1997).

Στον μύθο των Ηπείρων και στα ξεπερασμένα απλοϊκά γενικευμένα σχήματα Ανατολής – Δύσης, αντιτίθεται η σκληρή πραγματικότητα της δυναμικής των φυσικών γεωπολιτικών πεδίων στην ιστορία.

Τώρα υπάρχει εξ άλλου μονοπολικό οικουμενικό σύστημα και οι περιφέρειές του. (Πως και γίνεται σε αυτήν την χώρα να συγχέουν οι παπαγάλοι το ενιαίο παγκόσμιο σύστημα με τις πολλές περιφέρειες και να μιλάνε για πολυπολικό σύστημα - ξέρουμε την απάντηση!)

Ένα πολυπολικό σύστημα (π. χ. το Ευρωπαϊκό σύστημα Ισορροπίας Δυνάμεων του 19^{ου} αιώνα) προκαλεί την διάσπαση των φυσικών γεωπολιτικών πεδίων που βρίσκονται σε σχετική αδυναμία. Χώρες του

πεδίου συνδέονται με μια Μεγάλη Δύναμη της Ισορροπίας, ή και συνηθέστερα διάφορες χώρες συναρτώνται με διάφορες Μεγάλες Δυνάμεις, για να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντά τους σε βάρος άλλων χωρών του πεδίου, και το ίδιο κάνουν οι άλλες με έτερες. Ονομάζω την πολιτική αυτών των χωρών που συνδέονται κατά προτεραιότητα με χώρες εκτός του πεδίου ανήκουσες σε σύστημα Ισορροπίας Δυνάμεων, «Κεντροφύγα Στρατηγική», γιατί δρά διαλυτικά της οργάνωσης της περιφέρειας Στην ουσία, με αυτόν τον τρόπο, μειώνεται η τάση και η δυναμική του γεωπολιτικού πεδίου και όλων των χωρών του, ενώ αυξάνεται η ηγεσία και επιρροή του συστήματος ισορροπίας και των Μεγάλων δυνάμεων που το απαρτίζουν. Η Κεντροφυγική στρατηγική είναι και αντιπαράγωγική για την περιφερειακή χώρα που την ασκεί, γιατί την καθιστά εξαρτηματική από συνεργό. Και εν πάση περιπτώσει οι αντίστοιχες ρυθμίσεις διαρκούν όσο ισχύει η Ισορροπία των Δυνάμεων στο κύριο σύστημα.

Αλλά αυτή η ισορροπία είναι ασταθής και καταλήγει σε πόλεμο, όπως έγινε με το Ευρωπαϊκό σύστημα στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Τότε οι οντότητες του γεωπολιτικού πεδίου μας συντάχθηκαν με διαφορετικούς συνασπισμούς δυνάμεων, η Οθωμανική Αυτοκρατορία και η Βουλγαρία με τον Κεντρικό Άξονα Γερμανίας – Αυστρίας, Ελλάδα (τελικά) και Σερβία με την Συνεννόηση. Η διαλυτική δράση των εξαρτήσεων του Κεντροφυγικού Δόγματος φθάνει και μέχρι το εσωτερικό των χωρών που το εφαρμόζουν: στην Ελλάδα υπήρξε Διχασμός. Ένα αιώνα μετά, η γεωπολιτική μας περιφέρεια βρίσκεται σε διαδικασία προϊούσης ανασυγκρότησης και σε ανοδική πορεία στην κλίμακα ισχύος (για τις χώρες που ασκούν δυναμικά Κεντρομόλο Στρατηγική κατά προτεραιότητα υπέρ του γεωπολιτικού πεδίου και εναντίον της παρεμβατικότητας χωρών από άλλες γεωπολιτικές περιφέρειες), ενώ το Ευρωπαϊκό σύστημα εμφανίζει καθαρά σημάδια αποσύνθεσης και κατέρχεται την κλίμακα συνολικής ισχύος στην παγκόσμια κατανομή. Η γεωγραφία καθορίζει την στρατηγική και ο Χώρος την Ιστορία.

Αντιθέτως, το μονοπολικό σύστημα τείνει στην αποκατάσταση των φυσικών γεωπολιτικών ενοτήτων. Έτσι οι τριβές των τεχνητών συσσωματώσεων εξαφανίζονται και η λειτουργική αποτελεσματικότητα αυξάνει. Αυτό σημαίνει και η λεγόμενη «απομάκρυνση της Αμερικής», ή η «μείωση της παρουσίας» της, από τις περιφέρειες. Με την αποκατάσταση της συνέργειας των χωρών των γεωπολιτικών πεδίων (των πεδίων ως φυσικών ενοτήτων) υπό το κράτος Κεντρομόλων Στρατηγικών και περί μια προέχουσα σε Δύναμη χώρα που μπορεί και θέλει να οργανώσει την γεωπολιτική περιφέρεια ως ολοκληρωμα προς μεγιστοποίηση της συλλογικής και ατομικής ανεξαρτησίας, αποτελεσματικότητας και

ωφέλειας, ο ρόλος της παγκόσμιας ηγεμονικής δύναμης είναι ενεργός και εν τη απουσία της, όπως (αυθεντικά) της Σπάρτης ή (κατά μεικτό σύστημα) της Ρώμης.

Από την δεκαετία του 1990 έχω κάνει την θεωρητική ανάλυση και έχω προβλέψει τις εξελίξεις βάσει αυτού του μοντέλου. Γίνονται κατά γράμμα!

[Δείτε κυρίως το βιβλίο μου «Χώρος και Ιστορία», και τις μελέτες υπό την ομώνυμη κατηγορία στον ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, που αποτελούν συνέχεια του βιβλίου. Πολλές άλλες σχετικές ιστορικοπολιτικές μου μελέτες είναι σε διάφορες ομάδες του τμήματος Varia του ιστότοπου].

Το σημαντικότερο είναι ότι όλα αυτά αποτελούν επανάληψη των κλασικών θέσεων - και τί άλλο θα μπορούσε να ήταν κάτι ουσιώδες και αληθινό;!

Ο Ηρόδοτος ειρωνεύεται την τριπλή διαίρεση της μιας γης (Δ, 45). Καταλήγει ότι απλά χρησιμοποιεί στο έργο του την υιοθετηθείσα διαίρεση και ονοματοθεσία. Αλλιώς είναι αστείο να κάνεις μείζονες πολιτικοιστορικές διαιρέσεις με όρια ποτάμια (Νεῖλος, Φάσις π. χ.) ή στενούς θαλάσσιους πόρους (Βόσπορος, Στενά) και αρχιπελάγη (σαν το Αιγαίο). Αυτά ενώνουν και δεν χωρίζουν. Και περιγελά την ιδέα της ονομασίας της Ευρωπαϊκής «ηπείρου» από μια Τύρια γυναίκα στην Φοινίκη της Ασίας, που απάχθηκε για να πάει στην Κρήτη, χωρίς να πατήσει το πόδι της στην Ευρώπη, και κατάληξε στην Λυκία της Μ. Ασίας.

Γιατί επί πλέον ακόμη στις μέρες του η Κρήτη δεν ήταν Ευρώπη (στο ίδιο χωρίο). Ξέρουμε πως ξεκίνησε η όλη διαίρεση. Στον Ομηρικό ύμνο προς τον Απόλλωνα (περί το 700 π. Χ.), Ευρώπη είναι η Στερεά Ελλάδα σε διάκριση από την Πελοπόννησο αφ' ενός, τα νησιά του Αιγαίου αφ' ετέρου. Και από αυτήν την εσωτερική διαίρεση του Ελληνικού χώρου, βάζοντας αρχικά και την Ασία ως τα παράλια της Μ. Ασίας (φυλή των Λυδών στις Σάρδεις ήταν η Ασία), και προχωρώντας προς τις αντίστοιχες ενδοχώρες, ξεκίνησε η πολυθρήλητη χωροθεσία των Ηπείρων όπως εξηγεί ο Ερατοσθένης.

[Δείτε με χάρτη και πηγές την ανάλυσή μου στο "Χώρος και Ιστορία" σελ. 48-9].

Μετράει η γεωπολιτική περιφέρεια. Βασική είναι η μείζων γεωπολιτική περιφέρεια που βρισκόμαστε, Εγγύς και Μέση Ανατολή, η ανατολική λεκάνη της Μεσογείου με την βαθειά ενδοχώρα της. Από τον μυχό της Αδριατικής στις Ιούλιες Άλπεις, στις οροσειρές που ορίζουν την Βαλκανική, στον Εύξεινο, στον Καύκασο, στον Ζάγρο (την οροσειρά που χωρίζει την Μεσοποταμία από τα οροπέδια του Ιράν, τον Περσικό κόλπο και τις ερήμους την Αραβική και την Σαχάρα, στην Κυρηναική, Λιβύη, Μάλτα, Σικελία, το Ιταλικό πόδι και πίσω πάνω στην Αδριατική.

Αυτή η γεωπολιτική ενότητα αποτελεί το κεντρικό σύστημα της ιστορίας: οι τρεις μεγάλες κοσμοιστορικές επαναστάσεις έγιναν εδώ, η Νεολιθική (της χθόνιας γονιμότητας), η Μεταλλική (της απόλυτης ισχύος, του Κυρίου των Δυνάμεων) και η Ελληνική (του Ανθού, του Κάλλους, της τελειότητας και αιωνιότητας), - οι δύο πρώτες στα ανατολικά και η τρίτη και τελεσιουργός στα δυτικά του ίδιου γεωπολιτικού πεδίου. (Και το ανατολή-δύση είναι εσωτερική μας υπόθεση, δεν πέφτει λόγος σε άλλον).

Ο χώρος αυτός έχει φοβερή κεντρομόλο δυναμική. Είναι ενοποιημένος, με συνέργεια συγκλινουσών αντιπαλοτήτων (ποιό αρσενικό θα είναι αρχηγός στην ίδια αγέλη) με διάφορες μορφές για 4000 χρόνια από την εμφάνιση των μεγάλων Αυτοκρατοριών, στην νέα αρχή μετά την κατάρρευση του Συστήματος Ισχύος του δεύτερου μισού της δεύτερης χιλιετίας π. Χ., στην Ασσυριακή, Λυδική, Μηδική, Περσική, Μακεδονική Αυτοκρατορία, Βασίλεια των Ελληνιστικών χρόνων, Ρωμαϊκή, Βυζαντινή, Οθωμανική Αυτοκρατορία, μέχρι τις ημέρες μας. Η εστία του τεράστιου αυτού γεωπολιτικού πεδίου είναι μετά την Επανάσταση του κλασσικού Ελληνισμού το Βαλκανομικρασιατικό δυναμικό (οι δυο χερσόνησοι που συναντώνται στο Αιγαίο).

Το συγκριτικό πλεονέκτημα του Ελληνισμού συνίσταται στο ότι συνιστά τον πολιτισμικό (με την ευρύτατη και βαθύτατη έννοια του όρου) άξονα της δυναμικής εστίας και του όλου πεδίου. Η Μεγάλη Ιδέα του Ελληνισμού δεν είναι εδαφική αλλά πολιτισμική. (Σημείωση 1). Ποτέ δεν είμαστε καλοί στην διαχείριση του χρόνου και των αναγκών του, ιδιαίτερα δε στις κυριότητες και κυριαρχίες, μεταξύ μας και σε άλλους. Οι λόγοι απορρέουν από την φύση του Ελληνισμού και την ιδιαιτερότητα της αριστείας του (συγκριτικά πλεονεκτήματα το λένε τώρα).

Τα έχω εξηγήσει επανειλημμένα σε πολύπτυχα αναλυτικά. Με δυο φράσεις:

(α) ο Ελληνισμός συνίσταται στην αφιέρωση προς το «τέλος», (την ελεύθερη ανάπτυξη της ανθρώπινης φύσης στην σωματική και πνευματική τελειότητά της κατά την ταυτότητα κάλλους και αλήθειας) – και συνεπώς προϋποθέτει και συνεπάγεται μείωση, στο ελάχιστο συμβατό με την συνέχιση της ζωής στον χρόνο, της σχέσης, μέριμνας και αποτελεσματικής διαχείρισης των αναγκών του χρόνου. (Το διετύπωσε με ιστορική διαύγεια ήδη ο Πολύβιος).

(β) άρα οι αυθεντικοί Έλληνες, ατομικά και συλλογικά, πρώτον δεν τα πάμε καλά με κανόνες και ηθική, με νόμο και τάξη, δεύτερον είμαστε άτσαλοι με αγαθά, πλούτο και οικονομία, και τρίτον δεν τα καλοκαταφέρνουμε με εξουσίες και ηγεμονίες. Διαχρονικά. Τετέλεσται.

Η Μοίρα μας έχει τάξει στην περιωπή του κατ' εξοχήν πολιτισμικού λαού. Υπάρχουμε για να λάμπει φως στον κόσμο, για το Κάλλος και την Αλήθεια, για τον υψηλό πολιτισμό. Όταν καλλιεργούμε την φύση μας είμαστε καλύτεροι από τους καλύτερους. Όταν αλλοτριωνόμαστε με ξένα ιδεώδη, καταντάμε χειρότεροι από τους χειρότερους. Τέλος.

Η χώρα χρειάζεται ένα νέο Στρατηγικό Δόγμα συνιστάμενο σε τρεις αλληλοσυναρτώμενους άξονες:

I/ Κεντρομόλος πολιτική του οικείου γεωπολιτικού πεδίου

II/ Αυτοδύναμη ισχυροποίηση οικονομική και στρατιωτική, και απεξάρτηση από το καθεστώς προστασίας

III/ Πολιτισμική Αναγέννηση στην ταυτότητα του Ελληνισμού, απεμπόληση συστηματική της κρούστας της αλλοτρίωσης.

[Για την ανάγκη, το περιεχόμενο και την μορφή ενός νέου Δόγματος, δείτε την ανάλυσή μου της ιστορικής διάστασης του ζητήματος, που έκανα με αφορμή το Συμπόσιο Γεωπολιτικής που διωργάνωσε ο Δήμος Σπάρτης τον προηγούμενο Φεβρουάριο. Η μελέτη μου βρίσκεται στον ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, κατηγορία “Νεοελληνισμός”, με τον τίτλο: «Απλές Φιλοσοφικές Σκέψεις για ένα νέο Στρατηγικό Δόγμα». Συμβουλευθείτε και τις εργασίες μου που αναφέρονται σε αυτήν την μελέτη].

Σημείωση 1.

Το έγραψε ήδη καθαρά το 1935 ο Μεταξάς από πολιτική και στρατιωτική άποψη.

Ο λαός, λέει, και ιδιαίτερα η Ελληνική νεότης, χρειάζεται Εθνικόν Ιδεώδες.

«Αλλά τι Εθνικόν Ιδεώδες θα την εμπνεύση, αφού η Μεγάλη Ιδέα κατέπεσε μετά πατάγου;

Εδώ είναι το σφάλμα. Δεν κατέπεσε η Μεγάλη Ιδέα. Κατέπεσεν η προσπάθεια προς πραγματοποίησιν αυτής υπό εδαφικήν μορφήν. Κατέπεσεν η Ελληνο-βυζαντινή αντίληψις αυτής. Δεν κατέπεσεν όμως η αρχαία αντίληψις αυτής, η αντίληψις της κυριαρχίας του Ελληνισμού όπου ευρίσκεται και δρα.

Το σφάλμα είναι, ότι ενομίσαμεν ότι ημπορούμεν κατ' αναλογίαν με άλλα έθνη, να περιλάβωμεν εντός ορίων εδαφικών τον Ελληνισμόν. Ενώ ακριβώς η ιδιοφυία της φυλής μας είναι το να μην έχη όρια. Εις όλην την ιστορίαν μας, πλην του Βυζαντίου, οι Έλληνες απετελούμεν ένα ή πλειότερα ισχυρά κρατικά κέντρα με όρια, ακτινοβολούντα όμως πλοκάμους προς πάσας τας κατευθύνσεις, και απωτάτας ακόμη. Ούτε η προσπάθεια του Αλεξάνδρου όπως του δώση αλλοίαν μορφήν έσχεν διάρκειαν. Αλλά εάν το κρατικόν κέντρον εκ του οποίου εκπορεύεται η φυλετική ζωή έχη όρια, το σύνολον όμως με τους πλοκάμους μαζί δεν δύναται να περιληφθή εις όρια.

...

Αλλά τότε ποία θα είναι η ενότης ενός τοιούτου Ελληνισμού; Ο πολιτισμός του! Και με πολιτισμόν δεν εννοούμεν τον μηχανικόν πολιτισμόν, αλλά τον βαθύτερον πολιτισμόν, όστις είναι η εκ των εγκάτων της φυλής μας εκδήλωσις της ζωτικότητας, της ιδιοφυίας και της ισχύος του.

Έργον λοιπόν του κέντρου του Ελληνισμού, του ζώντος εντός των ορίων του ελευθέρου κράτους, είναι να αναδημιουργήση τον πολιτισμόν αυτόν, τον οποίον να ακτινοβολή και εις τα τελευταία άκρα των πλοκάμων της Ελληνικής φυλής, συνδέοντα ούτω στερεώς όλα τα τμήματα της φυλής εις

εν συνειδητόν σύνολον. Όπως επίσης έργον του αυτού κέντρου του Ελληνισμού, του ζώντος εντός των ορίων του ελευθέρου κράτους, είναι να δημιουργήση και την κρατικήν εκείνην ισχύν και δυναμικότητα δια της οποίας να δύναται να υπερασπίζη την ύπαρξιν, την ζωήν και την εξέλιξιν των εκτός ορίων πλοκάμων του.»

(Δημοσιεύθηκε στην «Καθημερινή» τις 23/1/1935, 70^ο και τελευταίο στην σειρά άρθρων για την «Ιστορία του Εθνικού Διχασμού και της Μικρασιατικής Καταστροφής»).

Η έννοια της «φυλής» κυριαρχούσε στις αναλύσεις της εποχής εκείνης. Αντικαθιστώντας την με την ουσία της πολιτισμικής ταυτότητας, έχουμε την ιστορική ανάλυση από πολιτικής άποψης για την αποτυχία του Νεοελληνικού Κράτους. Απέτυχε και στους δυο βασικούς σκοπούς του, να αναδημιουργήσει Ελληνικό πολιτισμό και να δημιουργήσει Ισχύ καθ' όλους τους συντελεστές της. Απέτυχε και στο να διατηρήσει ενεργή την παρουσία του Ελληνισμού εκτός των ορίων του κρατικού μορφώματος – ή μάλλον, με την αλλοτριωμένη και ολέθρια πολιτική του, προκάλεσε πολλαχού την εξάλειψη των «πλοκάμων». Και η αιτία της παταγώδους αποτυχίας είναι ότι ενστερνίσθηκε την ιδέα, δομή και προστασία του εθνικού Ευρωπαϊκού κράτους.

Στο θέμα που εξετάζω στην μελέτη μου παραπάνω. το Στρατηγικό Δόγμα της Ελλάδας έθετε πρωταρχική προτεραιότητα στην περιφερειακή συνεννόηση και οργάνωση (Βαλκανικό Σύμφωνο, Συνθήκες Ελλάδας – Τουρκίας κλπ.). Κοινή ήταν αυτή η προσέγγιση και του Βενιζέλου και του Μεταξά και των άλλων παραγόντων. Μάλιστα ο Μεταξάς κατηγορεί τον Βενιζέλο, ότι αν είχε την ίδια εξωτερική πολιτική το 1914 που είχε το 1930,

«... «θα εδημιουργούμεν από τότε τας αρίστας των σχέσεων μετ' αυτής [= της Τουρκίας]. Δηλαδή θα εκάμναμεν από τότε την φιλικήν προς την Τουρκίαν πολιτικήν, την οποίαν κάμνομεν τώρα και την οποίαν θεωρούμεν ως τον άξονα της εξωτερικής μας πολιτικής, αλλά θα την εκάμναμεν διατηρούντες όλην μας την στρατιωτικήν ισχύν, και προ παντός το γόητρόν μας, και όχι όπως τώρα οπωσδήποτε καραβοτσακισμένοι».

(Μεταξάς, 14/10/1934, 2^ο άρθρο στην προμνημονευθείσα σειρά)

Δηλαδή χωρίς πρωτίστως την ολέθρια Μικρασιατική Καταστροφή με τις ανυπολόγιστες ιστορικές συνέπειές της.

Το ίδιο γιγάντιο λάθος συντελέστηκε αντίστροφα το 1954, με την αλλαγή του Στρατηγικού Δόγματος, την *de facto* κατάργηση της Τριπλής Συμμαχίας Ελλάδας – Τουρκίας – Γιουγκοσλαβίας που συμπήχθηκε υπό την Αμερικανική αιγίδα, τον παιδαριώδη χειρισμό του Κυπριακού, τον επαναπροσανατολισμό του άξονα της εξωτερικής πολιτικής προς την «Ευρώπη» των ονείρων και την πραγματικότητα του παρακμάζοντος Ευρωπαϊκού ηπειρωτικού συστήματος – και τις ανάλογες καταστροφικές συνέπειες αμέσως τότε (1955) και έκτοτε (1963-4, 1974, 1996 και σήμερα). Και δεν συζητώ εδώ την οικονομική χρεωκοπία και συναφείς παρενέργειες του νέου Δόγματος.

Όπως έχω γράψει πρόσφατα είναι απαραίτητη και υπερεπείγουσα (ήδη άσχημα καθυστερημένη) η επαναχάραξη του Ελληνικού Στρατηγικού Δόγματος προς την σωστή κατεύθυνση μιας Κεντρομόλου Περιφερειακής πολιτικής.

9 Σεπτεμβρίου 2020